

risikere, at Formaålet med denne Forret skulde blive omgaaet ved Dannelsen af Selskaber, hvor Kooperationen kun var et Skærmbret for det virkelige Ejendomsforhold. Derefter fulgte Loven af 26. April 1917, i hvilken der fastsloges Bestemmelser om, under hvilke Betingelser der kunde oprettes de saakaldte Arbejderaktier i Virksomheder, og hvilke Fordele de Virksomheder, der oprettede disse Arbejderaktier, skulde opnaa. Fordelen kom hovedsagelig til at bestaa i, at disse Selskaber skulde have samme Ret som de kooperative Selskaber med Hensyn til Licitationer fra Statens Side og det offentliges Side i det hele. Men denne Lovs Vedtagelse er ikke blevet i særlig stærk Grad paaskønnet. Loven blev forelagt med den Bemærkning, at den havde til Hensigt at løse for de store industrielle og kommercielle Aktieselskaber Problemet om det desværre alt for ofte vanskelige Samarbejde mellem Kapital og Arbejde. Ved Lovens Gennemførelse i Praksis har det imidlertid vist sig, at kun et ganske forsvindende Antal Virksomheder har villet underkaste sig dens Bestemmelser. Efter hvad der for ganske nylig er oplyst, er det kun 5 Aktieselskaber, der er gaaet ind under Lovens Bestemmelser. Endelig findes der en Lov af 9. September 1919, hvorefter Minekoncessioner fremtidig kun kan gives paa begrænset Tid og paa Betingelse af, at Staten og Arbejderne deltager i Udbyttet. Denne Lov vil selvfølgelig efterhaanden faa en vis Betydning. Men der er her Tale om et saa egenartet Omraade, at man daarlig kan tage det i Betragtning, naar der er Tale om Udbytteandel i al Almindelighed.

Man kan derfor sige, at den lovmæssige Indblanding i Spørgsmaalet om Andelsudbyttet i Frankrig ikke har haft nogen stor Succes. Og efter de Oplysninger, der foreligger fra dette Land vedrørende Virksomheder, der paa eget Initiativ har gennemført Andel i Udbyttet — jeg nævner udtrykkelig Frankrig, fordi det nu en Gang er denne Tankes klassiske Land, der er ikke noget Land, der har haft saa stor Interesse for dette Spørgsmaal som netop Frankrig — er der af saadanne i alt kun 75 — de sidste Oplysninger, der foreligger, er vistnok fra 1923 —, medens 41 Virksomheder, der tidligere har haft dette System, igen er gaaet bort derfra.

Ogsaa herhjemme i Danmark er der gjort Forsøg, om end ikke af særlig omfattende Art. Det mest interessante og det, der synes mig at rumme de bedste Betingelser for at kunne blive af varig Natur, er

det System med Andel i Udbyttet, der i flere Aar er praktiseret af et Firma her i Byen, baade Produktionsfirma og Omsætningsfirma, Fog & Mørup. Mange af Tingets Medlemmer har sikkert læst det Skrift, som den ene af Firmaets Indehavere har udsendt vedrørende dette Forhold. Det interessante og for vore Forhold nye er, at Andelene bliver indestaaende i Virksomheden paa lige Fod med Firmaets øvrige Kapital, forrentes paa samme Maade og deltager i Overskud og Underskud ganske som denne. Det synes mig, som dette Forsøg kunde vise en farbar Vej frem paa dette Omraade, selv om man maa gøre sig fuldstændig klart, at den samme Form ikke kan anvendes alle Vegne. Det maa være i ikke ringe Grad afhængigt af Virksomhedens Art. Af andre Virksomheder herhjemme, som har gennemført Princippet om Andel i Udbyttet, om end paa anden Maade end Firmaet Fog Mørup, skal jeg nævne Foretagender som Holbæk Amtstidende og Aktieselskabet Schous Fabrikker, hvor man med Held har gjort Forsøg paa at give Arbejderne Del i Udbyttet — som sagt paa et andet Grundlag.

Hvis man vil se paa det produktionsmæssige, paa, hvad Arbejderne kunde have størst Fordel af og derfor ogsaa størst Interesse i, Andel i Udbyttet eller Oprettelse af Bedriftsraad, da er der slet ikke Tvivl om, at det første i særlig Grad maatte fange Arbejdernes Interesse. Og hvis der skulde lovgives paa disse Omraader, synes det mig unægteligt, at den højtærede Minister har begyndt ved den forkerte Ende. Men efter min Opfattelse er det utvivlsomt det bedste, at Lovgivningsmagten afholder sig fra at give Regler saavel for Bedriftsraad som for Andel i Udbyttet, Produktionen bør virke og udvikle sig frit, og hvad der skal naas i Retning af Samarbejde og eventuelt Udbyttedeling, bør arbejde sig frem gennem Overenskomster mellem Parterne og ikke derved, at Lovgivningsmagten fastsætter Regler og Bestemmelser, der i de allerfleste Tilfælde snarere vil virke hemmende end fremmende paa Produktionen og de Faktorer, som er interesserede i denne.

Jeg ved ganske vist nok, at den højtærede Socialminister anser den nuværende Produktion for at være planløs, som han betegnede den i det Foredrag, hvormed han fremsatte det foreliggende Lovforslag. Efter Ministerens Opfattelse lider det nuværende liberalistisk-kapitalistiske Samfund af to Grundfejl, som han ved Forelæggelsen udtrykte det: Den ene er, at Produktionen og Omsætningen, hele Samfundsøkonomien, er planløs, den anden Grundfejl er, at Arbej-